

Ключевые слова: Государственная научно-педагогическая библиотека Украины имени В. А. Сухомлинского, межбиблиотечный абонемент, услуга по электронной доставке документов, традиционное и дистанционное библиотечное обслуживание, интегрированный отраслевой информационный ресурс, электронные копии документов.

O. M. Prohorenko, T. S. Pavlenko

Modern technologies of service provision for users of V. Sukhomlynskyi state scientific pedagogical library of Ukraine through inter-library loan and electronic document delivery

The article is focused on experience of introducing special services of interlibrary subscription and e-mail delivery of documents at V. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine. The author determines the prospects for popularization of the integrated branch information resources by means of innovative technologies and new services which will help to satisfy all the needs of remote readers.

Key words: V. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine, interlibrary subscription, e-mail delivery of documents, traditional library servicing, integrated branch information resource, scanner copies of documents.

Надійшла до редколегії 14.11.2013 р.

УДК 021.4:[026:37](477–25)ДНПБУ

С. В. Кирій,

*зав. сектору соціокультурних комунікацій
ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського*

РОЗКРИТТЯ ІНТЕГРОВАНОГО ГАЛУЗЕВОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО РЕСУРСУ ЧЕРЕЗ МАСОВУ РОБОТУ ДНПБ УКРАЇНИ ІМ. В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

У статті висвітлено досвід Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського з надання інформації користувачам про ІГР шляхом проведення масових заходів упродовж 2010–2012 рр.

Ключові слова: *Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, масова робота бібліотек, функції масової роботи, культурно-просвітницькі заходи, соціокультурні комунікації, інтегрований галузевий інформаційний ресурс.*

Постановка проблеми. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського (ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, Бібліотека) є координаційним та науково-методичним центром мережі освітянських бібліотек Національної академії педагогічних наук (НАПН) України та Міністерства освіти і науки (МОН) України. Здійснюючи роботу з бібліотеками мережі, вона є ініціатором формування інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу (ІГР) на базі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, спрямованого на повноцінне інформаційне забезпечення інноваційного розвитку сучасної вітчизняної педагогічної науки, освіти і практики.

За визначенням П. І. Рогової, «ІГР – це акумульовані вітчизняні та зарубіжні електронні ресурси з питань педагогіки, психології та освіти, спеціалізовані, персоніфіковані бази даних наукової інформації, до яких надаватиметься доступ

користувачам завдяки відповідному програмному забезпеченню» [13, с. 16].

З огляду на вищезазначене, одним із завдань здійснюваної Бібліотекою науково-дослідної роботи «Теоретичні та науково-практичні аспекти створення інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу в Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського» (наук. керівник – П. І. Рогова, канд. іст. наук, старш. наук. співроб.) є популяризація ІГР як серед власних читачів, так і серед користувачів мережі освітянських книгозбірень, освітянської спільноти й суспільства загалом.

Мета статті – розкрити досвід ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського з надання інформації користувачам про ІГР шляхом здійснення масової діяльності впродовж 2010–2012 рр.

Завдання обумовлюються метою статті й передбачають: висвітлення масових заходів за період 2010–2012 рр., що проходили в ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського й сприяли широкому ознайомленню користувачів із ІГР; узагальнення досвіду та визначення перспектив подальшої роботи Бібліотеки з популяризації ІГР.

Ще в XIX столітті відомий німецький бібліотекознавець С. Зельбман наголошував: «Щоб наукові бібліотеки майбутнього не були лише засобами розповсюдження інформації, а становили собою центри формування громадської думки, необхідно інтенсивно проводити масові заходи. Не можна списувати масову роботу в архів. Просто, можливо, назвати її публічною й надалі шукати сучасні форми» [12, с. 18].

Питанням масової діяльності книгозбірень присвячено роботи сучасних українських і зарубіжних бібліотекознавців, зокрема: Л. В. Белякової [1], М. Я. Дворкіної [2], А. В. Жаркова [3], Н. Б. Захарової [5], М. П. Зніщенка [6], Т. Х. Кіма [7], Г. К. Олзоевої [11], Н. Г. Солонської [14] та ін.

Основна частина. Російські бібліотекознавці А. Є. Шапошников та І. П. Осипова зазначають: «Масова робота бібліотеки – це сукупність методів, форм і прийомів усного, наочного, аудіовізуального та комп'ютерного просування документів у системі бібліотечного обслуговування, що орієнтована на загальні недиференційовані інтереси головних категорій читачів конкретної бібліотеки» [15, с. 10].

У Законі України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» читаємо: «Бібліотека – інформаційний, культурний, освітній заклад (установа, організація) або структурний підрозділ, що має упорядкований фонд документів, доступ до інших джерел інформації та головним завданням якого є забезпечення інформаційних, науково-дослідних, освітніх, культурних та інших потреб користувачів бібліотеки» [4, с. 4]. З огляду на це, а також здійснивши аналіз наукових праць, де досліджується масова робота книгозбірень, ми підтримуємо думку Г. К. Олзоевої, яка виокремила три головні функції такої діяльності бібліотек: інформаційну, освітню та культурну (культурно-просвітницьку), і додаткові: соціалізувальну, комунікативну, рекреаційну,

дозвіллеву й компенсаторну [11, с. 18–19]. Усі вони мають раціональне обґрунтування та розкривають багатогранність масової роботи, тим самим підкреслюючи її вагоме значення для сучасних книгозбірень. Справді, фахівці таких установ приділяють велику увагу реалізації культурно-просвітницької функції, що «полягає в організації масових заходів для залучення читачів, користувачів бібліотек до досягнень світової культури» [11, с. 18]. Важливість роботи в цьому напрямі підтверджують сучасні науковці, зокрема Г. Солонська, яка зазначає, що «культурно-просвітницька діяльність відбиває рівень, розвиток, якість і результативність таких важливих показників, як зовнішньокommунікативна та внутрішньокommунікативна діяльність, що загалом спрямовано на популяризацію всіх напрямів діяльності НБУВ, на піднесення її іміджу; на виконання першочергових завдань НБУВ ...» [14, с. 2]. Ми погоджуємося з поглядами колег і вважаємо, що одним із головних завдань масової роботи книгозбірні є налагодження соціокультурних комунікацій і сприяння її успішній інтеграції до світового інформаційного ринку завдяки проведенню різноманітних культурно-просвітницьких заходів.

Варто сказати, що нині набуло актуальності обговорення важливої ролі бібліотек у розвитку соціокультурних комунікацій.

У Соціологічному словнику читаємо: «Комунікація соціокультурна – це процес взаємодії між суб'єктами соціокультурної діяльності (індивідами, групами, організаціями тощо) з метою відтворення, зберігання і створення різних культурних програм, які визначають обличчя конкретного типу культури» [8, с. 1]. У філософському словнику цей термін трактується так: «Комунікація соціокультурна – (від лат. *communicato* – повідомлення, передача; *communicare* – робити загальним, зв'язувати) – процес взаємодії між суб'єктами соціокультурної діяльності (індивідами, групами, організаціями тощо) з метою передачі або обміну інформацією за допомогою прийнятих у даній культурі знакових систем (мов), прийомів і засобів їх використання» [9, с. 1].

З огляду на вищевикладене, зазначимо, що масова робота є соціокомунікативною діяльністю, яка сприяє розвитку бібліотеки як соціального інституту. У зв'язку з соціально-економічними змінами в суспільстві, така робота книгозбірень значно трансформувалася. На це вплинули: ліквідація ідеологічного пресингу, свобода слова й інформації, що пробудили творчу ініціативу бібліотекарів, викликали появу цілої низки нових, нетрадиційних методів, внесли свіжий струмінь у масову діяльність. Великий простір для творчості надала інформатизація бібліотек – використання мультимедійних технологій, веб-дизайну, Інтернету тощо.

ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського є всеукраїнським інформаційним центром із психолого-педагогічних питань. Відповідно до її мети й завдань, масова діяльність названого закладу спрямовується на забезпечення освітніх, інформаційних, соціокультурних, естетичних і дозвілєвих потреб користувачів; на сприяння у формуванні успішного іміджу Бібліотеки в суспільстві як установи інформаційного типу найвищого рівня. Для цього колективом книгозбірні здійснюється

широкомасштабна робота щодо формування інформаційних ресурсів. Так, упродовж 2011–2013 рр. її співробітники працюють над заснуванням ІГР шляхом створення власних та запозичених інформаційно-бібліографічних ресурсів як у традиційній, так й електронній формі. Відповідні дані розміщуються на порталі бібліотеки (<http://dnrb.gov.ua/>). Це, зокрема, навігатор в Інтернет, що має посилання на пошукові системи, *сайти книгозбірень, електронні бібліотеки й видання, офіційні та правові веб-ресурси, реферати, сайти спонсорських і донорських організацій, повнотекстові документи іноземними мовами; електронний каталог бібліотеки, який містить сім баз даних: «Книги», «Періодика», «Рідкісні книги», «Бібліотечна справа», «Зведена база дисертацій з психолого-педагогічних питань», «Зведений каталог періодичних видань», котрі створюються спільно з освітянськими книгозбірнями України*. Через портал Бібліотеки надано доступ до інтегрованих ресурсів із актуальних психолого-педагогічних питань, а саме: до науково-педагогічної електронної бібліотеки, повнотекстової бази бібліографічної продукції ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського; галузевої реферативної бази даних; аналітичної продукції; каталогу передплачуваних книгозбірень періодичних і продовжуваних вітчизняних й іноземних видань; інформаційно-бібліографічних ресурсів «Видатні педагоги України та світу», «Видатні бібліотекознавці, бібліографознавці та книгознавці України та світу» і «Педагоги-новатори України»; бази бібліографічної продукції мережі освітянських бібліотек України; наукової періодики й збірників наукових праць України з питань педагогіки й психології, розроблених фахівцями Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського тощо. На сайті ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського для її користувачів діють такі онлайн послуги: віртуальна довідка, електронна доставка документів, замовлення книг через електронний каталог на бронеполіцію тощо.

Таким чином, сьогодні Бібліотека – це активний виробник та поширювач як вітчизняних, так і світових знань, що цілеспрямовано накопичує, зберігає й надає вільний доступ читачам до них. Не менш важливим завданням для неї є ознайомлення користувачів з ІГР та його популяризація, що забезпечить комунікаційну взаємодію книгозбірні з суспільством. З цією метою ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського щороку здійснює масову й культурно-просвітницьку діяльність. У своїй роботі фахівці цієї установи використовують і традиційні, випробувані часом, форми та методи, й інноваційні. Як зазначає Г. К. Олзоєва, «...бібліотечні заходи – явище динамічне, що розвивається. Найдієвішими з них є варіативні, причому традиційні в основі форми – модифікуються, особливо при використанні нових інформаційних технологій» [11, с. 37].

Найбільш ефективними формами масової діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського щодо надання інформації користувачам про ІГР і його популяризації впродовж 2010–2012 рр. були такі: книжкові виставки, презентації книг, педагогічні читання, педагогічні ради, засідання круглих столів, наукові сесії історико-педагогічних студій, студії молодого науковця й екскурсії. Їх організація є

комплексною та передбачає підготовку книжкової виставки, її бібліографічний огляд, презентацію інформаційних ресурсів, зокрема ІГР, і сервісних послуг книгозбірні. Крім того, не варто забувати про використання мультимедійного супроводу, відео- й аудіоматеріалів під час проведення таких заходів.

Щорічно до Дня науки в Бібліотеці організуються круглі столи з актуальних тем педагогіки, психології та освіти, наприклад: «Теоретичні, науково-методичні засади навчання і виховання учнів сучасної початкової школи» (2010), «Сучасні проблеми професійної орієнтації учнівської молоді в умовах ринкової економіки» (2011) і «Від фізичної культури молоді до здорової нації» (2012). На них висвітлюються наукові розробки фахівців інститутів НАПН України, зокрема Інституту педагогіки, Інституту проблем виховання, Університету менеджменту освіти, Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, і діяльність представників Національного олімпійського комітету України. Не менш цікавими були ювілейні круглі столи, присвячені 10-річчю заснування ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського (2010) та 20-річчю НАПН України. До їх проведення залучено Українську асоціацію Василя Сухомлинського, наукові установи НАПН України, українські освітянські видання. Так, 2012 року в межах проекту, приуроченого 20-річчю НАПН України, відбувалися засідання круглих столів, де представлялася творча співпраця наукових колективів установ НАПН України: Інституту педагогіки, Інституту проблем виховання, Інституту спеціальної педагогіки, Інституту вищої освіти та ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Під час цих заходів було презентовано результати наукової діяльності установ, оприлюднено наукові розробки, визначено шляхи подальшого співробітництва з ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського щодо створення на її базі й подальшого вдосконалення ІГР, забезпечення доступу користувачам до нього незалежно від місця перебування. Круглі столи відвідали науковці, викладачі та студенти вишів, учителі й старшокласники м. Києва, які долучалися до обговорення важливих тем та завдяки участі в заході отримали відомості про інформаційні ресурси й можливості Бібліотеки.

ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського систематично організовує *педагогічні ради*, під час проведення яких її фахівці популяризують власний фонд та ІГР, зокрема акумульовані вітчизняні й зарубіжні електронні ресурси з питань педагогіки, психології й освіти. На цих заходах протягом 2010–2012 рр. висвітлено такі теми: «Розвиток педагогічної майстерності вчителів. Шляхи формування індивідуального стилю педагогічної діяльності» (2010), «Організаційна культура гімназії» (2011), «Підвищення ефективності традиційного уроку» (2011), «Захист прав дитини – один із пріоритетів державної політики» (2012), «Робота з обдарованими та здібними учнями» (2012). Було охоплено цільову аудиторію педагогів київських навчальних закладів, зокрема гімназій № 153 ім. О. С. Пушкіна, № 117 ім. Лесі Українки з поглибленим вивченням іноземних мов, № 30 «ЕкоНад»; загальноосвітніх шкіл № 28 і № 169 та ін.

На окрему увагу заслуговує серпнева педагогічна рада 2012 року на тему «Інформаційна підтримка школи», що проводилася ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського спільно з редакційною радою всеукраїнського науково-практичного журналу «Директор школи, ліцею, гімназії», члени якої – директори найкращих київських закладів освіти: Українського коледжу імені В. О. Сухомлинського № 272, спеціалізованої школи з поглибленим вивченням англійської мови № 207, гімназії з поглибленим вивченням іноземних мов № 136 і гімназії № 30 «Економічна надія». Результатом цієї наради стало укладення «Угоди про співпрацю» між Бібліотекою й вищезазначеними установами з метою об'єднання зусиль для науково-інформаційного забезпечення навчально-виховного процесу, фахових потреб вчителів і дозвіллевої діяльності учнів у закладах освіти. Також варто зазначити, що завдяки такому заходу значно збільшилася кількість користувачів-учнів – членів Малої академії наук України (МАН України), які працюють над пошуком інформації для написання наукових робіт.

Під час проведення педагогічних рад для колективів ЗНЗ м. Києва було представлено сформований книгозбірню ІГР із питань педагогіки, психології та освіти й продемонстровано доступ до нього.

Упродовж 2010–2012 рр. у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського проведено **4 педагогічні читання**, а саме: до 100-річчя від дня народження відомого українського та канадського педагога, письменника й громадського діяча І. Д. Боднарчука; *VII Міжнародні мистецько-педагогічні читання пам'яті професора О. Рудницької* спільно з Інститутом педагогічної освіти та освіти дорослих НАПН України; педагогічні читання до 155-річчя від дня народження С. Ф. Русової «Творча реалізація ідей Софії Русової в сучасній педагогічній практиці» разом з НАПН України, Педагогічним музеєм України, Головним управлінням освіти і науки Київської міської державної адміністрації та «Педагогічна спадщина С. Русової і сучасна освіта» спільно з педагогічними працівниками ДНЗ і ШДС Шевченківського району м. Києва, районним науково-методичним центром управління освіти Шевченківської районної в м. Києві державної адміністрації. Для учасників цих заходів було організовано екскурсії по Бібліотеці, здійснено огляди книжкових виставок і презентації електронних ресурсів, зокрема ІГР, із тематики читань. Педагогічні читання сприяли колективному вивченню та обговоренню актуальних науково-практичних проблем, ознайомленню освітянської громади з новими інформаційними технологіями й електронними ресурсами, підготовленими фахівцями книгозбірні, що дають їм можливість ефективно вирішувати завдання щодо підвищення якості освіти й її доступності.

Упродовж цих років ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського бере активну участь у Міжнародних і Всеукраїнських педагогічних читаннях «В. О. Сухомлинський у діалозі з сучасністю». У їх межах співробітники книгозбірні організовують Бібліотечні секції. Так, 2011 року на IV Міжнародних та XVIII Всеукраїнських педагогічних читаннях «Василь Сухомлинський у діалозі з

сучасністю: дошкілля – початкова школа» для бібліотекарів, педагогів і освітян Хмельниччини в бібліотеці Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії проведено Бібліотечну секцію на тему «Використання педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського в діяльності освітянських бібліотек». 11–12 жовтня 2012 року в рамках V Міжнародних і XIX Всеукраїнських педагогічних читань «Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю: здоров'я через освіту» відбулося секційне засідання на тему «Просвітницька функція шкільної бібліотеки у формуванні здорового способу життя». Крім бібліотекарів, учасниками Бібліотечної секції були науковці, викладачі вищих навчальних закладів, працівники органів управління освітою, методичних служб, учителі з різних міст і регіонів України, зокрема з Києва, Дніпропетровська, Донецька, Луганська, Хмельницького, Харкова й Донецької області. Під час проведення таких заходів фахівці ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ознайомили бібліотечних працівників й освітянську спільноту зі своїми науковими напрацюваннями, розкривали можливості бібліотечно-інформаційних технологій книгозбірні, популяризували ІГР.

Бібліотека приділяє належну увагу організації *презентацій книг*, що є однією з традиційних форм масової діяльності культурно-просвітницького характеру. За визначений період було проведено 7 презентацій. Зокрема, освітянам представлено колекції книг, подарованих книгозбірні Степаном Дмитровичем Олійником – відомим українським громадським діячем із діаспори, доктором політології, енциклопедистом, видавцем, меценатом (2010 р.), презентовано науковий і поетичний доробок Ярослава Григоровича Камінецького – члена-кореспондента НАПН України, академіка Академії наук вищої освіти України; книгу «Гармонія уроку» Миколи Миколайовича Палтишева – педагога-новатора, народного вчителя СРСР (2012 р.); *поезії Григорія Петровича Васяновича* – кандидата філософських наук, доктора педагогічних наук, професора, завідувача відділу гуманітарної освіти Львівського науково-практичного центру професійно-технічної освіти НАПН України (2012 р.); *книги «Таїнства історії» і «Психологія взаєморозуміння в конкретних ситуаціях» І. М. Старикова*, професора психології, завідувача кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського, почесного доктора педагогічних наук НАПН України (2012 р.) і книжкову виставку «Педагогіка серця Януша Корчака» до 100-річчя педагогічної діяльності й 70-річчя від дня трагічної загибелі відомого польського педагога-гуманіста, лікаря, письменника, публіциста та громадського діяча Януша Корчака (2012 р.) та ін. На цих заходах присутні мали нагоду поспілкуватися з сучасними провідними науковцями-освітянами й педагогами, унікальну можливість ознайомитися з багатогранним проявом їхніх не тільки педагогічних, а й поетичних талантів, отримати найбільш повні відомості про інформаційні ресурси ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

Поряд із використанням традиційних форм масової роботи велися пошуки нових. Заслуговують на увагу такі сучасні форми масових заходів, як: історико-педагогічні студії, студії молодого науковця, майстер-класи, організація яких сприяла

інформуванню про ІПР і популяризації унікального фонду Бібліотеки серед викладачів та студентів ВНЗ м. Києва. Так, 2011 року фахівці ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського разом із викладачами й студентами кафедри педагогіки Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка провели *наукову сесію історико-педагогічних студій* на тему: «Внесок Наталії та Тимофія Лубенців у розвиток дошкільного виховання».

Стрімке збільшення кількості інформаційних ресурсів в інформаційному просторі держави, створення ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ІПР викликає нагальну потребу в навчанні користувачів зазначеної установи основам інформаційної культури. З цією метою 2012 року було запроваджено *студії молодого науковця* для аспірантів Інституту педагогіки НАПН України, під час проведення яких співробітники книгозбірні висвітлюють такі питання: як користуватися бібліотекою, які послуги вона надає; як здійснювати пошук необхідної інформації; як працювати з електронними ресурсами. Такі заняття сприяють підвищенню рівня інформаційної культури молодих науковців завдяки розкриттю й популяризації фонду Бібліотеки, її інформаційних можливостей і сервісних послуг, напрацюванню в аспірантів навичок пошуку інформації для написання наукових робіт.

Ефективними в роботі щодо популяризації наукових знань та ознайомлення користувачів з ІПР у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського були й залишаються *книжкові виставки*. Так, фахівці Бібліотеки впродовж 2010–2012 рр. організували 193 книжкові виставки. Зокрема, серед тих, що постійно діють, було проведено 91 тематичну, 55 персональних книжкових виставок і 29 із серії «Ювіляри НАПН України». Також науковці книгозбірні протягом зазначеного часу працювали над інформаційним забезпеченням загальних і звітних зборів, методичних семінарів НАПН України, представили на 18 виїзних тематичних книжкових виставках актуальні теми з питань педагогіки й освіти: «Освіта в структурі цивілізаційних змін: актуальні проблеми» (2010), «Соціально-психологічні чинники взаємодії суспільства та освіти» (2010), «Інформатизація освіти» (2011), «Інформаційно-комунікаційні технології навчання: стратегія розвитку і досвід упровадження» (2011), «Концептуальні засади підвищення економічної ефективності освіти України в сучасних умовах» (2012), «Концептуальні основи запровадження в Україні Міжнародної стандартної класифікації освіти» (2012).

Популяризації діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського серед широкого кола освітян, учнів і студентів, пересічних громадян сприяла щорічна участь цієї установи в Міжнародних і Всеукраїнських виставках «Сучасні навчальні заклади», «Сучасна освіта в Україні», виставці-презентації «Інноватика в сучасній освіті України» тощо, під час проведення яких її співробітники презентують ресурси книгозбірні й результати науково-дослідної роботи. Біля виїзних книжкових виставок чергують фахівці Бібліотеки, котрі надають професійні консультації щодо її роботи та друкованої продукції, а саме: монографій, наукових праць, бібліографічних і біобібліографічних покажчиків, методичних посібників тощо. Вони розповсюджують

рекламні буклети про книгозбірню, розповідають про сервісні послуги й інформаційні ресурси, зокрема про ІГР, доступ до яких надає ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

Наявний ринок інформаційних послуг відповідно до своєї структури вимагає від користувача певної суми знань, навичок, умінь. Він повинен знати свої інформаційні потреби, уміти їх трансформувати в запити, володіти навичками користувача в системі комунікацій ринку інформаційних послуг. Для повного оволодіння можливостями бібліотеки недостатньо лише ознайомитися з правилами користування та одержати читацький квиток. Саме тому, з метою надання читачам більше інформації про книгозбірню, співробітниками цієї установи проводяться різноманітні екскурсії. Вони є засобом популяризації історії Бібліотеки, її фонду й сервісних послуг, ознайомлення з довідково-пошуковим апаратом, який об'єднує традиційний довідково-пошуковий апарат та електронні каталоги, електронні бази даних, зокрема ІГР, за допомогою яких забезпечується пошук необхідної інформації. За змістом екскурсії поділяються на тематичні й комплексні. Більша частина таких заходів, що відбуваються в книгозбірні, є комплексними екскурсіями, котрі проводяться консолідовано з іншими підрозділами ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського: читальним залом Фонду В. О. Сухомлинського, відділом наукової організації та зберігання фондів, відділом наукової інформаційно-бібліографічної діяльності й відділом наукового формування фонду документів іноземними мовами.

Характерною особливістю екскурсій, організованих упродовж вищезазначеного періоду, є те, що під час таких заходів відвідувачів ознайомлюють із веб-порталом Бібліотеки та надають інформацію про ІГР. Треба зазначити, що особливий попит мають тематичні екскурсії: про фонд раритетних і цінних видань, інформаційно-пошукову систему книгозбірні, зокрема про ІГР як інструмент пошуку інформації користувачами для написання наукових робіт. Загалом протягом 2010–2012 рр. проведено 49 екскурсій: 6 для науковців і аспірантів установ НАПН України; 17 для освітян м. Києва, зокрема педагогічних колективів гімназій, учителів ЗНЗ, вихователів дитячих садків, методистів управлінь освіти, учнів і студентів.

Поширення досвіду Бібліотеки, популяризація її доробку й інформаційних ресурсів відбувається також шляхом *висвітлення подій у ЗМІ та мережі Інтернет*. Зокрема, відповідна інформація друкується в педагогічній пресі: «Педагогічній газеті», газетах «Освіта», «Культура і життя», журналах «Рідна школа» і «Мистецтво та освіта», бібліотекознавчих фахових виданнях. Оперативний матеріал про важливі бібліотечні події й заходи подається на головній сторінці порталу цієї установи (<http://dnpb.gov.ua/>) і в соціальних мережах: «Однокласники», «В Контакте», Facebook, стрічці новин (RSS).

Висновок. Активізація масової роботи сприяє залученню до Бібліотеки дедалі більшої кількості користувачів різних вікових категорій та читацьких уподобань, що позитивно впливає на популяризацію діяльності ДНПБ України

ім. В. О. Сухомлинського щодо розкриття ІГР серед широкого загалу освітян для повноцінного використання інформаційних ресурсів і сервісних послуг Бібліотеки.

Завдяки науково-просвітницьким масовим заходам, таким як круглі столи, збільшилася категорія користувачів-науковців. Проведення педагогічних читань і педагогічних рад збільшило кількість відвідувань Бібліотеки працівниками освітніх закладів і учнями загальноосвітніх шкіл, ліцеїв і гімназій. Студії молодого науковця стали необхідним інструментом у роботі таких категорій користувачів ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, як науковці, аспіранти, викладачі, студенти та учні, які пишуть наукові праці у Малій академії наук України. Вони сприяли оволодінню інформаційними можливостями Бібліотеки, навчання самостійного інформаційного пошуку в ІГР, тож стали невід'ємною частиною самоосвіти. А екскурсійна робота сприяла збільшенню такої категорії користувачів, як фахівці з різних галузей знань.

Приведений аналіз масової роботи ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, зокрема культурно-просвітницького напрямку, переконує, що цю роботу спрямовано на максимально об'єктивне оприлюднення діяльності Бібліотеки, її ресурсів, зокрема ІГР, поширення нових знань та актуальної інформації серед освітянської спільноти й прискорює процес утвердження сучасної ролі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського в культурно-інформаційному розвитку суспільства, на виконання Бібліотекою культурно-просвітницької функції на рівні вимог сучасності.

Перспективними напрямами культурно-просвітницької діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського щодо популяризації ІГР є включення в програму проведення всіх масових заходів (презентацій книг, педагогічних читань, педагогічних рад, засідань круглих столів тощо) інформування користувачів Бібліотеки про ІГР; для найбільш зацікавлених груп подальша організація спеціальних тематичних заходів (студії молодого науковця, екскурсії тощо), під час проведення яких фахівці Бібліотеки максимально повно ознайомлюють з ІГР і навчають ефективного ним користування; активізація роботи з популяризації ІГР в соціальних мережах. Така комплексна робота сприяє реалізації принципу вільного доступу до інформації, зокрема й до ІГР, для кожного члена суспільства на основі використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій.

Список використаних джерел

1. *Беляков Л. В.* Массовая работа библиотеки : учеб. пособие для студентов-заочников, массовых и науч. б-к, ин-тов культуры / Л. В. Беляков. – М. : МГИК, 1973. – 160 с.
2. *Дворкина М. Я.* Библиотечное обслуживание как система : учеб. пособие / М. Я. Дворкина. – М. : Изд-во МГИК, 1992. – 136 с.
3. *Жарков А. Д.* Технология культурно-досуговой деятельности : учеб.-метод. пособие / А. Д. Жарков. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Изд-во МГУК : ИПО «Профиздат», 2002. – 55 с.
4. Про внесення змін до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» : Закон України від 21 трав. 2009 р. № 1388-VI // Бібл. планета. – 2009. – № 3. – С. 4–5.
5. *Захарова Н.* Культурно-просвітницька функція національної бібліотеки в умовах державотворення (з досвіду Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського) / Н. Захарова // Бібл. вісн. – 2010. – № 4. – С. 49–54. – Бібліогр.: 19 назв.

6. *Зніщенко М.* Бібліотеки як осередки культурно-просвітницької роботи в діяльності «Київського Общества Грамотности» (1882–1908) / М. Зніщенко // Вісн. Книжк. палати. – 1997. – № 11. – С. 31–35; № 12. – С. 26–30.

7. *Ким Т. Х.* Традиции и обновление массовой работы / Ким Т. Х. // Мир б-к сегодня. – 1997. – № 1. – С. 29–41.

8. *Коммуникация социокультурная* [Электронный ресурс] // Мир словарей. Социокультурный словарь. – Электрон. текст. дан. – М., 2013. – Режим доступа: http://mirсловarei.com/content_soc/kommunikacija-sociokulturnaja-11305.html. – Загл. с экрана. – Дата обращения: 17.04.13.

9. *Коммуникация социокультурная* [Электронный ресурс] // Мир словарей. Философский словарь. – Электрон. текст. дан. – М., 2013. – Режим доступа: http://mirсловarei.com/content_fil/kommunikacija-sociokulturnaja-1121.html. – Загл. с экрана. – Дата обращения: 17.04.13.

10. *Массовая работа с читателями в ЦБС*: метод. рекомендации / Гос. б-ка СССР им. В. И. Ленина / [сост. С. Г. Матлина]. – М., 1988. – 72 с.

11. *Олзоева Г. К.* Массовая работа библиотек: учеб.-метод. пособие / Г. К. Олзоева. – М.: ЛИБЕРИЯ-БИБИНФОРМ, 2006. – 120 с. – (Библиотекарь и время. XXI век; № 43).

12. *Петровская Л.* Библиотека – центр культурно-просветительской работы в университете / Л. Петровская // Бібл. форум України. – 2012. – № 4. – С. 17–22.

13. *Рогова П. І.* Інформаційний простір держави та його розбудова освітянськими бібліотеками: стан та перспективи [Електронний ресурс] / Рогова П. І. // Роль освітянських бібліотек у формуванні інформаційного простору України: зб. наук. пр. / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського; [редкол.: П. І. Рогова (голова), Л. М. Заліток (заст. голови) та ін.]. – Електрон. текст. дані. – К., 2012. – С. 16. – Режим доступу: <http://dnpb.gov.ua/datas/upload/files/807830330.pdf>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 15.03.13.

14. *Солонська Н. Г.* Імідж і культурно-просвітницька діяльність сучасної бібліотеки [Електронний ресурс] / Н. Г. Солонська. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/sites/default/files/msd/1111sol.pdf>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 15.03.13.

15. *Шапошников А. Е.* Массовая работа библиотеки / А. Е. Шапошников, И. П. Осипова // Библиотечная энциклопедия / Рос. гос. б-ка. – М., 2007. – С. 601.

С. В. Кирий

Ознакомление пользователей с интегрированным отраслевым информационным ресурсом путем осуществления массовой работы Государственной научно-педагогической библиотекой Украины имени В. А. Сухомлинского

В статье освещен опыт ГНПБ Украины им. В. А. Сухомлинского по предоставлению информации пользователям об ИОИР путем проведения массовых мероприятий в течении 2010–2012 гг.

Ключевые слова: Государственная научно-педагогическая библиотека Украины имени В. А. Сухомлинского, массовая работа библиотек, функции массовой работы библиотек, культурно-просветительские мероприятия, социокультурные коммуникации, интегрированный отраслевой информационный ресурс.

S. V. Kuriy

The familiarization of users with an integrated field informational resource through the mass work of the State Scientific Library of Ukraine named after V. O. Sukhomlinsky

The article considers the State Scientific Library's experience in the providing the information to users about an integrated field informational resource through the carrying out of the public events during 2012–2013.

Key words: the State Scientific Library of Ukraine named after V. O. Sukhomlinsky, library mass work, cultural and educational events, cultural and social communications, the integrated field informational resource.

Надійшла до редколегії 18.12.2013 р.

УДК 022.3-043.2:023.4

О. І. Шкира,
*засл. працівник культури України, директор бібліотеки ДВНЗ
«Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»*

КОМФОРТ БІБЛІОТЕЧНОГО ПРОСТОРУ ЯК ЗАПОРУКА ВСЕБІЧНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

У статті розглядаються засади й основний зміст діяльності книгозбірні вишу в сучасних умовах. Висвітлюється система роботи щодо розвитку бібліотечного простору, забезпечення оперативної та якісної інформаційної підтримки навчально-виховного, наукового процесів із максимально ефективним використанням бібліотечних ресурсів і новітніх інформаційних технологій; наголошується на важливості створення комфортних бібліотечних умов для фахового й особистісного розвитку майбутніх педагогів.

Ключові слова: *університетська бібліотека, бібліотечний простір, бібліотечний комфорт, бібліотечний дизайн, інформаційні потреби, користувачі, інтелектуальний і духовний розвиток.*

Постановка проблеми. Упродовж останнього двадцятиріччя сформувався новий підхід до розуміння ролі бібліотеки в нашому суспільстві. Якщо раніше книгозбірні розглядалися як ідеологічні установи, покликані насамперед підтримувати державні цінності, то зараз це заклади, що орієнтуються на широкий спектр інтересів особистості. Бібліотеки університетів, виконуючи основну свою функцію інформаційного забезпечення наукового й навчально-виховного процесів, мають також сприяти формуванню самодостатньої людини, здатної усвідомлено ставитися до оточення та бути самостійною у своїй діяльності. У сучасних умовах книгозбірні вищих навчальних закладів перетворилися на інститути, де створено особливе інтелектуально-емоційне середовище, захоплююче передусім для студентства. Вони орієнтовані на інтенсивний розвиток бібліотечних процесів і технологій, результатами яких користується молодь, науковці, представники різноманітних професій та читачі різних вікових груп. Ідеал бібліотеки ХХІ сторіччя – це відкритість для всіх охочих. Тому сьогодні нами висвітлюється діяльність книгозбірні ВНЗ як відкритої системи, розвиток якої визначається як внутрішніми, так і зовнішніми факторами. Нині це питання актуальне. Також особливо важливим, на нашу думку, є соціальне й внутрішньокорпоративне партнерство – встановлення творчих і ділових контактів, залучення до співробітництва організацій,